

ПРАВОВІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

До загальних законів, що визначають основні положення про охорону праці належать: Конституція України, Закони України «Про охорону праці», «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про пожежну безпеку», «Про використання ядерної енергії та радіаційний захист», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності», Кодекс законів про працю України (КЗпП). Спеціальними законодавчими актами в галузі охорони праці є Державні нормативні акти про охорону праці, Державні стандарти Системи стандартів безпеки праці, Будівельні норми та правила, Санітарні норми, Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів та інші нормативні документи.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

ЗАКОНОДАВСТВО ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

Закон не відмінив жодної з діючих норм і дозволив:

- ❖ створити органи управління охороною праці та систему органів нагляду за охороною праці;
- ❖ створити власну нормативну базу з охорони праці;
- ❖ забезпечити гласність з питань охорони праці;
- ❖ ввести економічні важелі управління охороною праці;
- ❖ визначити роль колективних договорів;
- ❖ ввести нові інститути управління і нагляду за охороною праці на підприємстві (уповноважені трудових колективів та комісії з питань охорони праці підприємств);
- ❖ розпочати підготовку дипломованих спеціалістів з охорони праці.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

Державна політика в галузі охорони праці базується на принципах:

- ❖ пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці;
- ❖ підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;
- ❖ комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля;

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

- ❖ соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;
- ❖ встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;
- ❖ адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;
- ❖ використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству;

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

- ❖ інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;
- ❖ забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;
- ❖ використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

КОДЕКС ЗАКОНІВ ПРО ПРАЦЮ

Кодекс законів про працю України — основний закон національного трудового законодавства.

ЗАКОН УКРАЇНИ « ОСНОВИ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ПРО ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я»

За Конституцією України кожен громадянин України має право на:

- ❖ життєвий рівень, необхідний для підтримки здоров'я людини;
- ❖ безпечне для життя і здоров'я навколишнє природне середовище;
- ❖ безпечні і здорові умови праці, навчання, побуту і відпочинку;
- ❖ кваліфіковану медико-санітарну допомогу, до якої входить також вільний вибір лікаря та медичної установи;
- ❖ відшкодування шкоди, завданої здоров'ю.

Держава згідно з Конституцією України гарантує всім громадянам реалізацію їхніх прав у сфері охорони здоров'я шляхом:

- ❖ створення мережі закладів охорони здоров'я;
- ❖ надання всім громадянам гарантованого рівня медико-санітарної допомоги;
- ❖ здійснення державного нагляду в сфері охорони здоров'я;
- ❖ встановлення відповідальності за порушення прав громадян у сфері охорони здоров'я.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

Громадяни України зобов'язані:

- ❖ піклуватися про своє здоров'я і здоров'я своїх дітей, не шкодити здоров'ю інших громадян;
- ❖ проходити своєчасно профілактичні щеплення та медичні огляди;
- ❖ надавати невідкладну допомогу іншим громадянам, які знаходяться в умовах, що загрожують їхньому життю і здоров'ю.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ»

Власники підприємств, установ та організацій або уповноважені ними органи (далі - власники), а також орендарі зобов'язані:

- ❖ розробляти комплексні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки, впроваджувати досягнення науки і техніки, позитивний досвід;
- ❖ відповідно до нормативних актів з пожежної безпеки розробляти і затверджувати положення, інструкції, інші нормативні акти, що діють у межах підприємства, установи та організації, здійснювати постійний контроль за їх додержанням;
- ❖ забезпечувати додержання протипожежних вимог стандартів, норм, правил, а також виконання вимог приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;
- ❖ організовувати навчання працівників правил пожежної безпеки та пропаганду заходів щодо їх забезпечення;

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ»

- ❖ у разі відсутності в нормативних актах вимог, необхідних для забезпечення пожежної безпеки, вживати відповідних заходів, погоджуючи їх з органами державного пожежного нагляду;
- ❖ утримувати в справному стані засоби протипожежного захисту і зв'язку, пожежну техніку, обладнання та інвентар, не допускати їх використання не за призначенням;
- ❖ створювати у разі потреби відповідно до встановленого порядку підрозділи пожежної охорони та необхідну для їх функціонування матеріально-технічну базу;
- ❖ подавати на вимогу державної пожежної охорони відомості та документи про стан пожежної безпеки об'єктів і продукції, що ними виробляється;
- ❖ здійснювати заходи щодо впровадження автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж і використання для цієї мети виробничої автоматики;

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ПОЖЕЖНУ БЕЗПЕКУ»

- ❖ своєчасно інформувати пожежну охорону про несправність пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на своїй території;
- ❖ проводити службове розслідування випадків пожеж, створювати у разі потреби відповідно до встановленого порядку підрозділи пожежної охорони та необхідну для їх функціонування матеріально-технічну базу;
- ❖ подавати на вимогу державної пожежної охорони відомості та документи про стан пожежної безпеки об'єктів і продукції, що ними виробляється;
- ❖ здійснювати заходи щодо впровадження автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж і використання для цієї мети виробничої автоматики;
- ❖ своєчасно інформувати пожежну охорону про несправність пожежної техніки, систем протипожежного захисту, водопостачання, а також про закриття доріг і проїздів на своїй території; проводити службове розслідування випадків пожеж.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА»

Кожен громадянин України має право на:

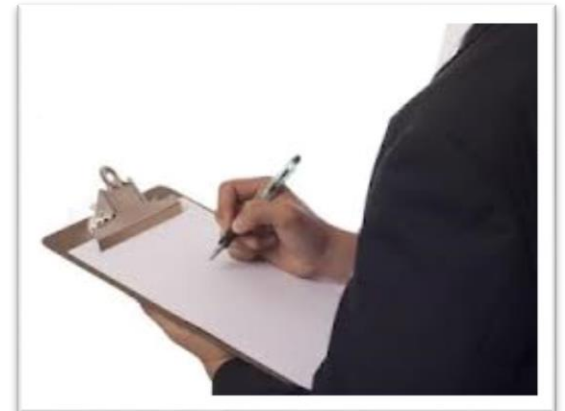
- ❖ безпечне для його життя і здоров'я навколишнє природне середовище;
- ❖ отримання екологічної освіти;
- ❖ участь у роботі громадських екологічних формувань

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА»

Для фінансування заходів з охорони довкілля утворюються державний і регіональні фонди охорони навколишнього природного середовища за рахунок:

- ❖ зборів за забруднення навколишнього природного середовища;
- ❖ штрафів за забруднення довкілля;
- ❖ штрафів за порушення норм і правил охорони навколишнього природного середовища;
- ❖ добровільних внесків підприємств та громадян.

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ СИСТЕМИ СТАНДАРТІВ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ

ГОСТ – державний стандарт;

ДНАОП - державні нормативні акти про охорону праці;

ССБТ – система стандартів безпеки праці;

ДСТУ – державний стандарт України.

Реєстр ДНАОП — це офіційне видання, що підлягає використанню власниками підприємств, посадовими особами та працюючими.

КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР, ЙОГО УКЛАДЕННЯ І ВИКОНАННЯ

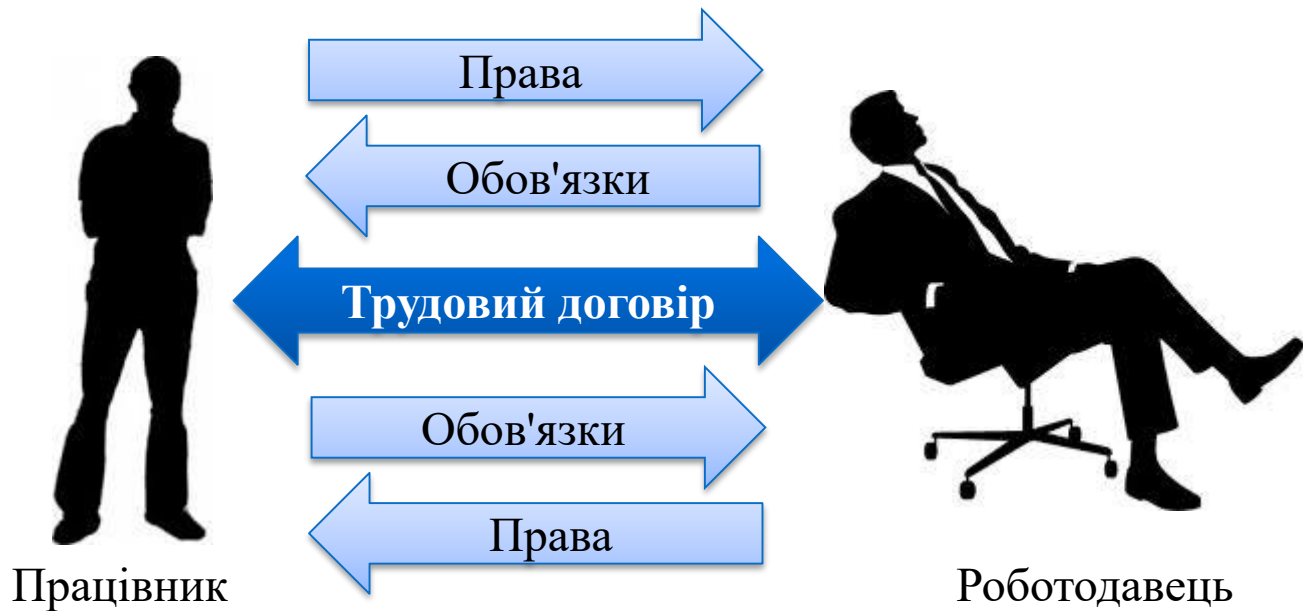
Згідно зі ст. 23 КЗпП України, трудовий договір може бути:

- ❖ безстроковим, що укладається на невизначений термін;
- ❖ строковий, встановлений на термін за погодженням сторін;
- ❖ таким, що укладається на час виконання певної роботи;
- ❖ у формі контракту з визначеними обов'язками.

КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР, ЙОГО УКЛАДЕННЯ І ВИКОНАННЯ

Виконання трудових функцій

Виплата заробітної плати

Працівник

Роботодавець

Додержання вимог, правил внутрішнього трудового розпорядку та інструкцій з охорони праці

Створення належних умов праці й виконання нормативно-правових актів з охорони праці

КОЛЕКТИВНИЙ ДОГОВІР, ЙОГО УКЛАДЕННЯ І ВИКОНАННЯ

Дотримання письмової форми є обов'язковою умовою, якщо:

- ❖ проводиться організований набір працівників;
- ❖ трудовий договір укладається в районах Крайньої Півночі або місцевостях, прирівняних до них;
- ❖ укладається контракт;
- ❖ працівник наполягає на укладенні трудового договору в письмовій формі;
- ❖ в інших випадках, передбачених законодавством України.

Трудовий договір вважається укладеним, коли сторони домовилися, щодо всіх обов'язкових умов (ст. 24 КЗпП України).

ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ОХОРОНУ ПРАЦІ ПІД ЧАС РОБОТИ НА ПІДПРИЄМСТВІ, НА ПІЛЬГИ І КОМПЕНСАЦІЇ ЗА ВАЖКІ ТА ШКІДЛИВІ УМОВИ ПРАЦІ

Граничні норми підймання і переміщення важких речей для неповнолітніх встановлені залежно від віку, статі і тривалості робіт:

Календарний вік, років	Граничні норми ваги вантажу, кг			
	Короткострокова робота		Тривала робота	
	юнаки	дівчата	юнаки	дівчата
14	5	2,5	не допускається	
15	12	6	8,4	4,2
16	14	7	11,2	5,6
17	16	8	12,6	6,3

ПОНЯТТЯ ПРО ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ І ПРОФЗАХВОРЮВАННЯ

Виробничий травматизм — це явище, що характеризується сукупністю виробничих травм і нещасних випадків на виробництві.

Виробнича травма — це травма, одержана працюючим на виробництві внаслідок недотримання вимог охорони праці.

Нещасний випадок на виробництві — це раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, внаслідок якого заподіяна шкода здоров'ю або смерть.

Нещасні випадки — це травми, гострі професійні захворювання та отруєння, теплові удари, опіки, обмороження, утоплення, ураження електричним струмом, блискавкою, ушкодження внаслідок аварій, пожеж, стихійного лиха, контакту з тваринами, комахами та іншими представниками фауни і флори.

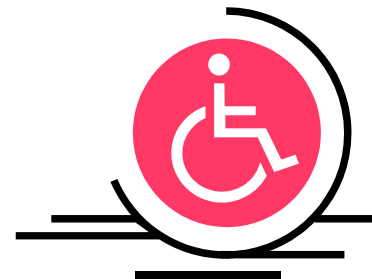
ПОНЯТТЯ ПРО ВИРОБНИЧИЙ ТРАВМАТИЗМ І ПРОФЗАХВОРЮВАННЯ

Небезпечний виробничий фактор — це фактор, дія якого на працюючого у відповідних умовах призводить до травми або іншого раптового погіршення здоров'я.

Шкідливий виробничий фактор — це фактор, вплив якого на працюючого призводить до професійного захворювання.

Нещасний випадок на виробництві — це наслідок раптової дії на працівника якогось небезпечного виробничого фактора під час виконання трудових обов'язків або завдань керівника робіт.

В Україні щорічно в побуті травмується біля 2 млн. чол., 28 тис. з них стає інвалідами.

АЛКОГОЛІЗМ І БЕЗПЕКА ПРАЦІ.

Слід мати на увазі, що згідно з чинним законодавством, нещасний випадок, що стався на виробництві внаслідок отруєння алкоголем чи наркотичними речовинами (якщо це не пов'язано із застосуванням цих речовин у виробничому процесі), **не вважається пов'язаним з виробництвом.**

ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ТРАВМАТИЗМУ І ЗАХВОРЮВАНЬ НА ВИРОБНИЦТВІ

Організаційні:

- Порухення трудової і виробничої дисципліни;
- Незадовільне утримання і недоліки в організації робочих місць;
- Відсутність цільового інструктажу;
- Недоліки в навчанні безпечних прийомів праці тощо.

Технічні:

- Незадовільний технічний стан машин, механізмів, устаткування;
- Порухення або недосконалість технічного процесу;
- Порухення вимог безпеки при експлуатації транспортних засобів;
- Неякісне проведення технічного обслуговування і ремонту машин і механізмів тощо.

ПРИЧИНИ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

Санітарно - гігієнічні:

- Невідповідність метеорологічних умов санітарним нормам;
- Підвищений вміст виробничого пилу, а також отруйних речовин у повітрі;
- Незадовільний санітарний стан виробничих і побутових приміщень;
- Незадовільне освітлення тощо.

Психофізіологічні:

- Нервово-психічні навантаження;
- Незадовільний психологічний клімат в колективі;
- Антропологічна невідповідність працюючого умовам праці;
- Алкогольне, наркотичне сп'яніння тощо.

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТРАВМАТИЗМУ ТА ЗАХВОРЮВАННЯМ НА ВИРОБНИЦТВІ

Організаційні заходи:

- ❖ проведення навчання та інструктажів з охорони праці, виробничої санітарії, пожежної безпеки;
- ❖ робота щодо професійного відбору;
- ❖ здійснення контролю за дотриманням працівниками вимог інструкцій з охорони праці.

Технічні заходи:

- ❖ модернізація технологічного, піднімально-транспортного обладнання, перепланування, розміщення обладнання;
- ❖ впровадження автоматичного та дистанційного керування виробничим обладнанням.

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЗАПОБІГАННЯ ТРАВМАТИЗМУ ТА ЗАХВОРЮВАННЯМ НА ВИРОБНИЦТВІ

Санітарно-виробничі заходи:

- ❖ придбання або виготовлення пристроїв, які захищають працюючих від дії електромагнітних випромінювань, пилу, газів, шуму тощо;
- ❖ улаштування нових і реконструкція діючих вентиляційних систем, систем опалення, кондиціонування;
- ❖ реконструкція та переобладнання душових, гардеробних тощо.

Медико-профілактичні заходи:

- ❖ придбання молока, миючих та знешкоджуючих засобів;
- ❖ організація профілактичних медичних оглядів;
- ❖ організація лікувально-профілактичного харчування.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ, ТЕРМІНИ ТА ВИ- ЗНАЧЕННЯ

Трудова діяльність - це джерело розвитку суспільства, створення матеріальних, культурних і духовних цінностей, передумова існування як кожної окремої людини, так і людства в цілому.

Важкість праці - це така характеристика трудового процесу, що відображає переважне навантаження на опорно-руховий апарат і функціональні системи організму (серцево-судинну, дихальну та ін.), які забезпечують його діяльність.

Напруженість праці - характеристика трудового процесу, що відображає навантаження переважно на центральну нервову систему, органи чуттів, емоційну сферу працівника.

Під час виконання людиною трудових обов'язків на неї діє сукупність фізичних, хімічних, біологічних та соціальних чинників, що називається *виробничим середовищем*.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ, ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Шкідливий виробничий фактор — небажане явище, що супроводжує виробничий процес і вплив якого на працівника може призвести до погіршення самопочуття, зниження працездатності, виробничо зумовленого чи професійного захворювання і навіть смерті як результату захворювання.

Захворювання - це порушення нормальної життєдіяльності організму, зумовлене функціональними та/або морфологічними змінами.

Професійне захворювання (профзахворювання) — захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності та зумовлене виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних з роботою.

Правові та організаційні основи охорони праці — це комплекс взаємопов'язаних законів та нормативно-правових актів, соціально-економічних та організаційних заходів, спрямованих на правильну і безпечну організацію праці, забезпечення працівників засобами захисту, компенсацію за важку роботу та роботу в шкідливих умовах, навченість працівників безпечному веденню робіт, регламентацію відповідальності та відшкодування збитків у разі ушкодження здоров'я працівника або його смерті.

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ, ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Виробнича санітарія - комплекс організаційних, гігієнічних і санітарно-технічних заходів та засобів, спрямованих на запобігання або зменшення дії на працюючих шкідливих виробничих факторів.

Виробнича безпека - безпека від нещасних випадків та аварій на виробничих об'єктах і від їх наслідків, що досягається завдяки комплексу організаційних та технічних заходів і засобів, спрямованих на запобігання або зменшення дії на працівників небезпечних виробничих факторів.

Пожежна безпека на виробництві - комплекс заходів та засобів, спрямованих на запобігання запалюванню, пожежам та вибухам у виробничому середовищі, а також на зменшення негативної дії небезпечних та шкідливих факторів, що утворюються в разі їх виникнення.

Законодавство України про охорону праці - це система взаємопов'язаних нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері соціального захисту громадян у процесі трудової діяльності.